

DOI: 10.31866/2410-1311.36.2020.221056

УДК 130.2(477+44)

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОЄКТ КУЛЬТУРАЛЬНИХ СТУДІЙ: АДАПТАЦІЯ ФРАНЦУЗЬКОГО ДОСВІДУ

Носенок Богдана Едуардівна

Аспірантка,

ORCID: 0000-0002-3034-9217, e-mail: danynosenock@gmail.com,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

вул. Володимирська, 60, Київ, Україна, 01033

Для цитування:

Носенок, Б.Е. (2020). Український проєкт культуральних студій: адаптація французького досвіду. *Питання культурології*, (36), 137-146. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221056>.

Анотація

Мета статті – виявити та схарактеризувати відмінності понять «культурний», «культурологічний» та «культуральний», а також окреслити основні методи культуральних досліджень у сучасній французькій соціальній науці. Методологія статті виходить із застосування міждисциплінарного та мультидисциплінарного підходів до досліджень у сфері культурології. Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні доречності застосування поняття «культуральні дослідження» на означення процесів, що розгортаються у межах французької гуманітаристики та пов'язуються виключно з теоретичними утвореннями у контексті соціальних наук та відмінності даного поняття від терміну «культурологічні дослідження». Поняття «культуральних досліджень» до поля української культурології вводиться вперше. Також вперше було здійснено уточнення місця та форм культурології у французькій гуманітаристиці. Висновки. Робота з джерельною базою та методологією є одним із пунктів, що є обов'язковим до виконання на шляху до розв'язання поставлених задач, головною з яких є формування корпусу основоположних для французької історії (у тому числі й історії культури) та історіографії праць (періоду з 1975 р. до сьогодення). На основі даного корпусу існує перспектива побудови альтернативного вітчизняного проєкту культуральних студій, зверненого до вектора французької історіографічної, історико-антропологічної та культурологічної проблематики у полі соціального знання. У статті наводяться аргументи, чому доречно вживати поняття «культуральні дослідження» у контексті проведення наукових розвідок стосовно французької гуманітаристики, зокрема сучасного періоду її розвитку.

Ключові слова: «культуральні дослідження»; «культурологічні дослідження»; гуманітаристика; історія культури; міждисциплінарність; соціальне знання

Вступ

Українська історія культури як система культурологічного знання ґрунтується на напрацюваннях радянської культурологічної школи. Проте сьогодні, у контексті високої розгалуженості досліджень, котрі перебувають у полі культури, доречно здійснити їх диференціацію й, відповідно, розрізнити – окремо – «культуральні», «культурні» та «культурологічні» дослідження. Існує необхідність побудови вітчизняної моделі (проекту) культуральних студій, яка буде враховувати принципи, з яких виходить західноєвропейська історія культури (англ. *culturalhistory*, франц. *histoirede laculture*, нім. *Kulturgeschichte*, нід. *culturalanalysis*), а саме: міждисциплінарність; символічний та реконструктивний характер тлумачення актів минулого; розгортання «культурної історії» не лише як процесу, пов'язаного з полем «високої культури» (термін Мірі Рубін (Rubin, 2008), але як того, що здійснюється у полі економіки, політики, гендерної проблематики, релігії, соціології тощо. Французька гуманітаристика розвивається за іншим вектором, що тягне за собою й відмінність місця та форм культурології, на відміну від вектора розгортання логіки розвитку вітчизняної культурологічної науки. У зв'язку з цим й постає необхідність розмежування понять «культурологічні дослідження», «культурні дослідження» та «культуральні дослідження», що передбачає звертання до міждисциплінарної та мультидисциплінарної методології.

Дана проблематика характеризується відсутністю перекладів українською, англійською мовами більшості основоположних праць. Серед головних праць можна виокремити дослідження Е. Анхейма (Anheim, 2012), присвячені дискусії про приналежність історіографії до форм інтелектуальної історії; Ж.-М. Дюфаї (Dufaÿs, 1982) – увага якого зосереджена на проблематиці історії модерної інтернаціональної історіографії та її основних тенденцій за 1970–1984 рр.; Ж. Ревеля (б. г.), що концентрував науковий інтерес на проблемі зв'язку історії та соціального знання; М. Рубін (Rubin, 2008), яка займається дослідженням культурної / культуральної історії (що є предметом праць також П. Бьорка (Берк, 2015). Дані роботи є майже невідомими для українських дослідників, частково через питання мовного бар'єра, тому можна констатувати невисокий ступінь розробленості даної джерельної бази. У перекладі можна ознайомитися з роботами Ж. Дюбі (1991), О. Івашиної (2008), Б. Могильницького (2004), а також деякими працями Ж. Ревеля (б. г.). Ці матеріали вже частково увійшли до поля вітчизняної культурологічної науки. На території СНД важливого значення набули роботи Н. Трубнікової (2016), які стосуються вивчення інституційних основ, традицій та новацій французької школи «Анналів».

Мета статті

Виявити та схарактеризувати відмінності понять «культурний», «культурологічний» та «культуральний», а також окреслити основні методи культуральних досліджень у сучасній французькій соціальній науці. Завданнями статті є: розмежування понять «культурний», «культурологічний» та «культуральний»; характеристика ключових методологічних настанов «культуральних досліджень»: міждисциплінарності, символічного та реконструктивного підходу до тлумачення актів минулого, демонстрації «культурної історії» з позиції специфічно люд-

ського способу буття; окреслення шляхів адаптації французьких надбань у полі наук про культуру до вітчизняного поля гуманітаристики (з перспективою створення вітчизняного проекту культуральних студій).

У ході написання дослідницької роботи було використано міждисциплінарний та мультидисциплінарний підходи (зокрема, вони виявили свою актуальність при розмежуванні дефініцій понять «культурний», «культуральний» та «культурологічний»), а також наступні методи досліджень: функціональний, системний, семіотичний, аналіз текстів. Вагомим для даної роботи є принцип цілісності, аналіз та синтез, а також сходження від абстрактного до конкретного й узагальнення.

■ Виклад матеріалу дослідження

Історики та теоретики культури у розумінні західноєвропейських науковців досліджують не саме явище, яке вже вивчено іншими спеціалістами (наприклад, істориками), а способи, механізми та моделі, за допомогою яких це явище було розповсюджене, інтерпретоване та застосоване у відповідних практиках. На думку О. Івашиної (2008), «теорія у якості самобачення культури (але можна доповнити цю думку подібним твердженням і стосовно історії культури) завжди є проблематичною, як і сама культура».

Гуманітаристика постає як діяльнісний простір суб'єктивності. Дане поле виходить з настанов системності, діалогічності, можливості застосування герменевтики. Таким чином, гуманітаристику можна визначити як організовану суб'єкт-орієнтовану систему й парадигму знань та практик, котра постійно розвивається. У 1970-х рр. відбувається перехід від «нової історії», яка сформувалася у надрах школи «Анналів», до нових ризомних тенденцій, що почали фокусуватися на дослідженні соціальних відносин та структур. Форпостом школи «Анналів» був журнал «Анналі», який продовжує існувати й донині. Початок цього процесу було закладено змінами підзаголовку журналу «Анналі»: у 1929–1938 рр. – «Анналі економічної та соціальної історії», з 1939 по 1941 рр. та у 1945 р. – «Анналі соціальної історії», у 1942–1944 рр. – «Збірки соціальної історії», 1946–1993 рр. – «Анналі. Економіка. Суспільство. Цивілізація» та з 1994 р. – «Анналі. Історія. Соціальні науки» («Annales. Histoire, Sciences sociales» (AnnalesHSS) (<http://Annales.ehess.fr/>). Історія культури під патронатом цих інституцій постає у вимірі символічного та реконструктивного тлумачення актів минулого, оскільки, на думку представників школи «Анналів», неможливо реконструювати історичні події та логіку розвитку культури об'єктивно. Кожна реконструкція має символічний характер та є продуктом суб'єктивного інтелектуального досвіду.

Новий розвиток журнал отримав після 2000 р., коли його вченими секретарями стали Ж.-І. Греньє, Ж. Полоні-Сімар та А. Лільті. На сьогодні головним редактором журналу є Е. Анхейм, кавалер Ордену мистецтв та літератури. Головування Е. Анхейма зумовило концентрацію інтересів дослідників даного напрямку на соціальній та культурній історії, а також на епістемології історії та історіографії. Е. Анхейм є очільником Вищої школи соціальних наук – французького науково-дослідного інституту, який був створений у 1975 р. Примітно, що цей

рік дав початок ще одному відгалуженню школи «Анналів» – «EspacesTemps» (<https://www.espacestemps.net>).

У цей період у французькій гуманітаристиці набувають особливої актуальності наступні тенденції: критика історичної антропології, економічного сцієнтизму, втрата уваги до людини, ментальності як неопераціонального поняття, а також наголошення на існуванні проблеми реїфікації, тобто уречевлення, гіпостазування ідей, понять та дослідницьких категорій. Чільне місце «EspacesTemps» відводить питанню інтердисциплінарності, наголошуючи на його парадоксальності. На практиці це супроводжується багатьма теоретичними та практичними труднощами. Це попереднє спостереження щодо проблемності інтердисциплінарності навіть призвело до того, що 12 червня 2015 р. В університеті ParisOuest-NanterreLaDéfense було організовано навчальний «День мультидисциплінарної практики» («Pratiquesdupluridisciplinaire»).

Для початку, необхідно наголосити на принципі міждисциплінарності досліджень. Оскільки науки про культуру завжди носять більш узагальнюючий характер, вони звертаються до методології інших наук – які вивчають той самий об'єкт (культуру), але з іншого боку (єдність об'єкту при різниці предметів): релігієзнавства, соціології, філософії, психології, антропології тощо. Важливим тут виступає розмежування понять «культурний» та «культуральний», яке відзначає актуальність міждисциплінарного підходу, адже термін «культуральний» приходить до сфери французької гуманітаристики з поля мікробіологічних та медичних досліджень (англ. culture-based, франц. deculture), позначаючи виключно теоретичний та методологічний аспект аналізу осмислення уявлень про культуру, що закріпилися у вигляді концепцій. Тому тут доречно говорити не стільки про міждисциплінарний, скільки про мультидисциплінарний підхід: застосування методології науки, яка докорінно відрізняється за об'єктом від наук про культуру. Своєю чергою, поняття «культурний» має більш широкий обсяг, ніж термін «культуральний».

Якщо розуміти поняття з точки зору логіки – як логічну мисленнєву операцію, яка виділяє (на основі певних ознак) одні предмети з множини інших та об'єднує їх в один клас – то побачимо, що поняття «культуральний», «культурний» та «культурологічний» близькі за змістом, але різні за обсягом. Це, відповідно, означає, що вони виходять зі схожої сукупності характерних ознак, на основі яких предмети виділяються з універсуму та групуються в один клас, але сукупність цих предметів – різна. Так, для поняття «культурний» обсягом є всі предмети, які перебувають у полі культури, тобто стосуються специфічно людського способу існування у світі. Термін «культурологічний» доречно застосовувати до поля культурології – комплексної гуманітарної дисципліни, метою якої є інтеграція наукового знання про культуру загалом. «Культурна» історія, відтак, розгортається у полі економіки, політики, гендерної проблематики, релігії, соціології тощо – всього того, що асоціюється виключно з людським способом буття (Берк, 2015).

Сама ж культурологія завжди враховує міждисциплінарний досвід та базується на доробку філософії, соціології, психології, антропології, етнографії, мистецтвознавства, лінгвістики тощо. Але ця ремарка щодо культурології справедлива лише для пострадянської гуманітаристики. Більш того, у рамках культурологічних досліджень термін «культурний» відрізняється не оціночно-

позитивним забарвленням, а нейтрально-констатуючим. В українській мові поняття «культурний» породжує деяку смислову амбівалентність, тому деякі дослідники вважають за краще послуговуватися терміном «культуральний», що, однак, не перетворилось на стійку тенденцію (Могильницький, 2004). Нарешті, поняття «культуральний» стосується не стільки явища, яке ми досліджуємо, скільки методології дослідження цього явища. Так, можна підсумувати вищесказане наступним чином:

1. «Культурний» – поняття, яке характеризує досліджуване явище, тобто вимір культури;

2. «Культурологічний» – термін, що стосується корпусу досліджень культури, тобто виміру культурології (для пострадянського простору);

3. «Культуральний» – поняття, котре розкриває методологію дослідження явищ культури, тобто висвітлює вимір методології. Можна розширити дане міркування, й сказати, що «культуральні студії» є надбудовою культурології, метамовою для описання явищ культури.

4. Поряд із «критичним поворотом», започаткованим, зокрема, у Франції, відтак, постає «культуральний поворот», котрий можна схарактеризувати як збірне, складне поняття, яке краще передає зміст того, що закріпилося у літературі під назвою «culturalstudies», ніж альтернативні варіанти перекладу, як от «культурологічні» або ж «культурні дослідження». Це поняття одночасно вказує на двозначність та невизначеність статусу культурології у французькій гуманітарній традиції.

«Культуральні дослідження» як такі виникають у межах західної гуманітаристики ще наприкінці XIX ст. у вигляді неокантіанського обґрунтування соціогуманітарної науки. Подальший розвиток «культуральних досліджень» пов'язаний з переосмисленням цих ідей у лоні неомарксистської реінтерпретації поняття «культура». «Базисну значимість» культури, зокрема, продемонстрували у своїх працях А. Грамші та Л. Альтюссер, а також представники Бірмінгемського центру культуральних досліджень (Р. Уільямс, Ст. Холл). Культура була визнана іманентною щодо усіх соціальних процесів. Між тим, цими дослідниками також підкреслювалася небезпека розмивання «культуральних досліджень» до безмежної та беззмістовної голої абстракції.

Дослідження у полі культури у різних державах мають, відповідно, різні назви. При адаптації тих чи інших досліджень до вітчизняного поля гуманітаристики, відтак, виникають закономірні труднощі. Так, обсяг поняття «культурологія» не збігається з обсягом поняття «culturalstudies» або ж «Étudesculturelles». Вітчизняна культурологія стосується набагато більш широкого кола питань та проблем, ніж вищезазначені відгалуження західноєвропейської гуманітаристики. Так, якщо для вітчизняної науки характерним є розмежування поля наук про культуру та наук про суспільство, то у французькій гуманітаристиці наука про культуру входить до поля соціального знання. Вона постає своєрідним інструментом дослідження феномену соціального. Тому у даному контексті доречно говорити про французькі культуральні дослідження – застосування саме поняття «культуральний» буде доречним та логічним при спробі адаптувати французький досвід до вітчизняного поля гуманітаристики.

Власне, культура мислиться текстурою соціального, а сам соціальний світ – не як люди, предмети чи дії, а швидше як сенси та значення, котрі їм приписуються. Зокрема, журнал «Espaces Temps» представляє констеляцію цінностей, на яких базуються західноєвропейські дослідження, а саме: рефлексія та самопізнання, актуальність та нагальність проблематики, суворість експертизи, необхідність застосування культурної експертизи, багатоплановість обсягу роботи, відкритість, доступність та універсальність результатів досліджень. Серед нагальних питань, які, на думку представників *les Études culturelles* та «*théorie française*», що здійснила помітний вплив на область французького соціального знання, мають бути у центрі уваги сучасних досліджень, можна виокремити, зокрема, наступні: поняття ідеології, проблеми гегемонії та спротиву, а також питання ідентичності та процесу формування великих колективів.

У теперішньому соціокультурному житті Франція виходить на позицію законодавця нових тенденцій у сфері гуманітаристики взагалі та культурології зокрема. Важливо, що культурологія (як комплекс наук про культуру в широкому сенсі цього поняття – *la Culturologie, les Études culturelles, les Sciences de la culture*) у Франції входить до системи соціального знання (*les Sciences sociales* – букв. «соціальні науки»), тому виразником найбільш останніх віянь у даній галузі виступають саме такі ресурси, як журнали «Espaces Temps» та «Annales HSS». Варто підкреслити, що з виходом Великобританії з Європейського Союзу (Brexit) значення та вага Франції у ЄС підсилюється, тому впровадження у вітчизняну культурологію надбань французьких шкіл є актуальним у зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні. Якщо говорити про топографію розвитку «культуральних досліджень» у рамках сучасної французької соціальної науки, то можна закартографувати наступні блоки:

- розвиток «культуральних досліджень» з опорою на міждисциплінарні розвідки на базі журналів-проектів;
- подальше поглиблення міждисциплінарної, мультидисциплінарної та трансдисциплінарної методології у полі гуманітаристики;
- розвиток соціальних наук за напрямками: «культура», «науки про суспільство», «історія», «релігієзнавство»;
- розгортання «культуральних досліджень» у межах діяльності інтелектуальних дискусійних клубів (товариств).

■ Висновки

Виходячи з вищесказаного, робота з джерельною базою та методологією є одним із пунктів, що є обов'язковим до виконання на шляху до розв'язання поставлених задач, головною з яких є формування корпусу основоположних для французької історії (у тому числі й історії культури), починаючи з 1975 р. та до сьогодні, праць. На основі даного корпусу існує перспектива побудови альтернативного вітчизняного проекту культуральних студій, зверненого до вектора французької історіографічної, історико-антропологічної та культурологічної проблематики у полі соціального знання. У статті наводяться аргументи, чому доречно вживати поняття «культуральні дослідження» у контексті проведення наукових розвідок стосовно французької гуманітаристики, зокрема сучасного періоду.

ду її розвитку. «Культуральний», «культурний» та «культурологічний» – поняття, близькі за змістом, але різні за обсягом. При намаганні адаптувати досягнення французьких наук про культуру до вітчизняного поля гуманітаристики, доречно розмежувати терміни «культурний» (вимір культури), «культурологічний» (вимір корпусу праць про культуру) та «культуральний» (вимір методології дослідження явищ культури). Щодо французьких culture-based studies, зорієнтованих на соціальне знання, більш адекватним буде вживання саме поняття «культуральні дослідження».

■ Список використаних джерел

- Берк, П. (2015). *Что такое культуральная история?* (И. Полонская, Пер.). Высшая школа экономики.
- Дюби, Ж. (1991). Развитие исторических исследований во Франции после 1950 года. В А. Я. Гуревич (Ред.), *Одиссей. Человек в истории. 1991. Культурно-антропологическая история сегодня* (с. 48–59). Наука.
- Івашина, О. О. (2008). *Загальна теорія культури*. Видавничий дім "Кієво-Могилянська академія".
- Лысаков, П., & Эткінд, А. (Ред.). (2006). *Культуральные исследования*. Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге.
- Могильницький, Б. Г. (2004). История на переломе: некоторые тенденции развития современной исторической мысли. В Б. Г. Могильницький, И. Ю. Николаева, & Л. П. Репина (Ред.), *Междисциплинарный синтез в истории и социальные теории: теория, историография и практика конкретных исследований* (с. 5–22). ИВИ РАН.
- Ревель, Ж. (б. г.). *Микроисторический анализ и конструирование социального*. Взято 12 октября 2020 из http://yakov.works/libr_min/17_r/ev/vel.html.
- Трубникова, Н. В. (2016). *Французская историческая школа «Анналов»*. Квадрига.
- Anheim, É. (2012). L'historiographie est-elle une forme d'histoire intellectuelle? La controverse de 1934 entre Lucien Febvre et Henri Jassemin. *Revue d'histoire moderne & contemporaine*, 5(59-4bis), 105–130. <https://www.cairn.info/revue-d-histoire-moderne-et-contemporaine-2012-5-page-105.htm>.
- Dufays, J.-M. (1982). L'histoire de l'historiographie moderne activités internationales et tendances récentes de la recherche (1970–1984). *BTNG-RBHC*, XV, 3–4, 511–539. https://www.journalbelgianhistory.be/nl/system/files/article_pdf/BTNG-RBHC%2C%2015%2C%201984%2C%203-4%2C%20pp%20511-539.pdf.
- Revel, J. (1979). Histoire et sciences sociales: les paradigmes des Annales. *Annales. Economies, sociétés, civilisations*, 34(6), 1360–1376. <https://www.cairn.info/revue-mil-neuf-cent-2007-1-page-101.htm>.
- Rubin, M. (2008). Cultural history I: what's in a name? *Making History*. http://www.history.ac.uk/makinghistory/resources/articles/cultural_histoy.html.

■ References

- Anheim, É. (2012). L'historiographie est-elle une forme d'histoire intellectuelle? La controverse de 1934 entre Lucien Febvre et Henri Jassemin [The historiography is the form of intellectual history? The controversy of 1934 between Lucien Febvre and Henri

- Jassemin]. *Revue d'histoire moderne & contemporaine*, 5(59-4bis), 105–130. <https://www.cairn.info/revue-d-histoire-moderne-et-contemporaine-2012-5-page-105.htm> [in French].
- Berk, P. (2015). *Chto takoe kulturalnaia istoriia? [What is the cultural history?]* (I. Polonskaia, Trans.). *Vysshaia shkola ekonomiki* [in Russian].
- Duby, G. (1991). *Razvitiie istoricheskikh issledovaniia vo Frantsii posle 1950 goda* [The development of historical research in France after 1950]. In A. Ia. Gurevich (Ed.), *Odissei. Chelovek v istorii. 1991. Kulturno-antropologicheskaiia istoriia segodnia* [Odysseus. A person in history. 1991. Cultural and anthropological history today] (pp. 48–59). Nauka [in Russian].
- Dufays, J.-M. (1982). *L'histoire de l'historiographie moderne activites internationales et tendances recentes de la recherche (1970–1984)* [The history of modern historiography international activities and recent trends in research (1970–1984)]. *BTNG-RBHC*, XV, 3–4, 511–539. https://www.journalbelgianhistory.be/nl/system/files/article_pdf/BTNG-RBHC%2C%2015%2C%201984%2C%203-4%2C%20pp%20511-539.pdf [in French].
- Ivashyna, O. O. (2008). *Zahalna teoriia kultury [General theory of culture]*. Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia" [in Ukrainian].
- Lysakov, P., & Etkind, A. (Eds.). (2006). *Kulturalnye issledovaniia [Cultural studies]*. Izdatelstvo Evropeiskogo universiteta v Sankt-Peterburge [in Russian].
- Mogilnitskii, B. G. (2004). *Istoriia na perelome: nekotorye tendentsii razvitiia sovremennoi istoricheskoi mysli* [History on the fracture: some tendencies in the development of modern historical thought]. In B. G. Mogilnitskii, I. Iu. Nikolaeva, & L. P. Repina (Eds.), *Mezhdistatsionarnyi sintez v istorii i sotsialnye teorii: teoriia, istoriografiia i praktika konkretnykh issledovaniia* [Interdisciplinary synthesis in history and social theories: theory, historiography and practice of case studies] (pp. 5–22). IVI RAN [in Russian].
- Revel, J. (1979). *Histoire et sciences sociales: les paradigmes des Annales. Annales. Economies, sociétés, civilisations*, 34(6), 1360–1376. <https://www.cairn.info/revue-mil-neuf-cent-2007-1-page-101.htm> [in English].
- Revel, J. (n. d.). *Mikroistoricheskii analiz i konstruirovaniie sotsialnogo* [Microhistorical analysis and construction of social]. Retrieved October 12, 2020, from http://yakov.works/libr_min/17_r/ev/vel.html [in Russian].
- Rubin, M. (2008). *Cultural history I: what's in a name? Making History*. http://www.history.ac.uk/makinghistory/resources/articles/cultural_history.html [in English].
- Trubnikova, N. V. (2016). *Frantsuzskaia istoricheskaiia shkola "Annales"* [French Historical Annales School]. *Kvadruga* [in Russian].

UKRAINIAN PROJECT OF CULTURE-BASED STUDIES: ADAPTATION OF THE FRENCH EXPERIENCE

Bohdana Nosenok

PhD student,

ORCID: 0000-0002-3034-9217, e-mail: danyosenock@gmail.com,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the article is to identify and characterise the differences between the concepts of “cultural”, “culturological” and “culture-based”, as well as to outline the main methods of culture-based studies in modern French social science. The research methodology of the article is based on the application of interdisciplinary and multidisciplinary approaches to research in the field of culturology. The scientific novelty is to substantiate the appropriateness of applying the term “culture-based studies” to the definition of processes unfolding in the French humanities and associated exclusively with theoretical formations in the context of social sciences and differences from the term “cultural studies”. The concept of “culture-based studies” is introduced into the field of Ukrainian culturology for the first time. Also, for the first time, we have clarified the place and forms for culturology in the French humanities. Conclusions. Working with a source base and methodology is one of the points that are compulsory on the way to solve the tasks, the main of which is the formation of the body of fundamental works for French history (including the history of culture) and historiography of the period since the 1975 year to the present day. On the basis of this body, there is the prospect of building an alternative national culture-based studies project addressed to the vector of the French historiographical, historical-anthropological and cultural-related issues in the field of social knowledge. The article presents the arguments why it is appropriate to use the concept of “culture-based studies” in the context of researching concerning French humanitaristics, in particular, the modern period of its development.

Keywords: “culture-based studies”; “cultural studies”; humanitaristics; history of culture; interdisciplinary; social knowledge

■ УКРАИНСКИЙ ПРОЕКТ КУЛЬТУРАЛЬНЫХ СТУДИЙ: АДАПТАЦИЯ ФРАНЦУЗСКОГО ОПЫТА

■ Носенок Богдана Эдуардовна

■ *Аспирантка,*

ORCID: 0000-0002-3034-9217, e-mail: danynosenock@gmail.com,

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,

Киев, Украина

■ Аннотация

Цель статьи – выявить и охарактеризовать различия понятий «культурный», «культурологический» и «культуральный», а также определить основные методы культуральных исследований в современной французской социальной науке. Методология статьи исходит из применения междисциплинарного и мультидисциплинарного подходов к исследованиям в области культурологии. Научная новизна статьи заключается в обосновании уместности применения понятия «культуральные исследования» для обозначения процессов, разворачивающихся в рамках французской гуманитаристики. Эти процессы связываются исключительно с теоретическими образованиями в контексте социальных наук, в чем и состоит отличие данного понятия от термина «культурологические исследования». Понятие «культуральных исследований» в поле украинской культурологии вводится впервые. Также впервые было осуществлено уточнение места и форм культурологии во французской гуманитаристике. Выводы. Работа с источниками и методологией является одним из обязательных для исполнения пунктов на пути к решению поставленных задач. Главная из этих задач в данном случае – формирование корпуса основополагающих для французской истории (в том числе и истории культуры) и историографии работ (с 1975-го года и до настоящего времени). На основе данного корпуса существует перспектива построения альтернативного отечественного проекта культуральных исследований, обращенного к вектору французской историографической, историко-антропологической и культурологической проблематики в поле социального знания. В статье приводятся аргументы, почему уместно употреблять понятие «культуральные исследования» в контексте проведения научных изысканий относительно французской гуманитаристики, в частности современного периода ее развития.

■ **Ключевые слова:** «культуральные исследования»; «культурологические исследования»; гуманитаристика; история культуры; междисциплинарность; социальное знание